

MLADI PLAMEN

LETO V.

NOVEMBER 1933

ŠT. 11

Spoznanje resnice

Dosti jih je, ki smatrajo stališče »Mladega plamena« za preveč radikalno, čeravno uvidevajo, da ni mogoče rešiti socialnih vprašanj brez neke odločnosti in borbenosti. Treba se je postaviti na neko realno stališče, treba je zavzeti nek odnos do vprašanj, ki se nam vsiljujejo. Čakanje in zgolj premišljanje ne prinese rešitve. To je lenoba duha, nenaprednost, nepožrtvovalnost. Ker težko se je dvigniti iz svojega okolja, iz obstoječih razmer in reči: »Moje prepričanje je v nasprotju s preteklimi tisočletji; to kar so v meni ustvarili, ne odgovarja resničnosti, je laž, to vse vržem iz sebe. Zame obstoja le resnica, in zame med prejšnjo neresnico in spoznano resnico ni nikakega kompromisa, nikakega vmesnega prehoda. Moje delo in življenje je vredno le toliko, kolikor služi temu, da se spoznana resnica uveljavi. Zame obstoja le »radikalno«, to, kar je potrebno, da resnica zmaga. Ni resnica radi mene, jaz sem radi resnice.«

Res, težko je marsikomu tako reči, ko je takorekoč ustvarjen in vzgojen za dobrega uradnika z dobro plačo, ali za funkcionarja te ali one kulturne, politične in posebno gospodarske organizacije. Spoznati resnico, to je lahko. To lahko storiš doma pri kosilu ali v postelji. Toda delati za resnico, to je pa delo, so žrtve, to skratka škoduje. Človek mora biti manj radikalen! Seveda človeka vest grize. Toda sugerirati si je treba druge socialne sisteme, take, ki zidajo na izročilu preteklosti. Kot nalašč za suženj starih vplivov. Taki ljudje so iskani, taki ljudje imajo bodočnost, taki ljudje naredijo kariero. Plast takih ljudi je potrebna, da družba preveč ne zarjavi. Res, potrebni so ljudje, ki ostajajo na pol poti, ki so si prisvojili radikalne besede in kompromisarska dejanja. Res potrebna je ta plast ljudi, pravi steber obstoječega so!

Nekaterim primanjkuje energija, da bi odvrgli starega človeka. Dom, okolica, sredstva, vse. Koliko mladih ljudi so že vrgli iz služb, iz stanovanj, jim odrekli hrano, čast, vse. Toda vztrajali so, ker niso bili naprodaj.

Novo mladino naj odlikuje doslednost, radikalnost, požrtvovalnost in brezpogojna ljubezen do spoznane resnice. Proč s kompromisarstvom in sredino! Resnica ne potrebuje starih kravat in obeskov; ne ceremonij in okraskov. Resnica je krasna, a neizprosna.

S.

Nacionalno vprašanje

Nacionalistična ideologija najrazličnejših oblik se ni rodila sama po sebi v zavesti posameznikov, neodvisno in brez zveze z ostalimi družbenimi pojavi. Vsakokratna ideologija in psihologija je izraz določenih gospodarsko-socialnih razmer. Nosilec v zgodovini na novo se pojavljajočih idej je vedno nov družbeni razred, ki je nastal kot posledica spremenjenega načina proizvodnje. Naziranje, da gibljejo zgodovino le nove, v glavah filozofov, pesnikov in drugih posameznikov se porajajoče ideje, je idealistično gledanje na zgodovinske pojave. Ta način gledanja in razlaganja je pa jako jalov in nezadosten, ker nikakor ne more pojasniti vprašanja: zakaj se je pojavila določena ideja — n. pr. narodna ideja v Italiji prvič v 15. in 16. stoletju — v čisto določenem razdobju in ne petsto let prej ali pozneje. Ne pojasni nam ta razlaga, zakaj se ni pojavilo krščanstvo v svoji prvotni obliki že za dobe najstarejših egiptovskih faraonov ali pa šele za časa Napoleona I. Idealistično pojmovanje obstoji v bistvu v tem, da smatra predstavo, pojem, idejo za vzrok, predmetni svet pa za posledico, namesto narobe. Tako n. pr. sklepa idealistični filozof ali zgodovinar: ker se je pojavila v glavi italijanskega pesnika Dante-ja narodnostna ideja, zato se je začela prebujati po Dante-jevih

delih narodna zavest tudi v množih ljudstva italijanskih trgovskih mest z vsemi materialnimi posledicami. Znano pa je, da sta bili konec srednjega veka in začetkom novega veka Florenca in Genova središči italijanskega gospodarstva. Tu se je trgovski kapitalizem najprej in najbohotneje razvil. Meščanski način življenja se je upiral starim fevdalnim tradicijam. Nasprotje med meščanskim in fevdalnim načinom proizvodnje in življenja sploh je našlo izraza v nacionalni zavesti meščanstva, katerega glasnik je bil Dante. Nacionalna zavest je bila torej plod novonastale socialne plasti v okviru fevdalnega reda. Ni gol slučaj ali nenadno »navdihnjenje« pesnika Danteja vzrok probujajoče se narodne zavesti; vzrok leži v novo razvitih gospodarskih razmerah. Z razvojem kapitalističnega načina produkcije se je razvijala tudi tej odgovarjajoča socialna plast: meščanstvo, ki se je številčno in gospodarsko vedno bolj krepilo. Ko so postale fevdalne razmere z razvojem kapitalizma že nevzdržne, je postalo meščanstvo revolucionarno, narodno prebujenje je doseglo svoj višek, katerega glasnik je bil v Italiji Mazzini.

V Nemčiji je pa konflikt med interesi meščanstva in fevdalci, katerih interese je posebno krepko zastopala katoliška cerkev, ki je imela v Nemčiji večino veleposestev v svojih rokah, prišel do izraza v religiozni obliki. Reformacija pod idejnim vodstvom Luthra, prvega prevajalca biblije na nemški jezik, pozneje razvoj literature v narodnem jeziku v dobi Lessinga, Herdeja, je bil izraz interesov in okrepljanja mladega ter naprednega meščanstva. V času pred l. 1848. pa se je meščanstvo gospodarsko že tako razvilo, da je postalo revolucionarno, kar izraža Hegelova in Feuerbachova filozofija v najjasnejši luči. Zedinjenje Nemčije l. 1871. v imenu nacionalne ideje je bilo mogoče zaradi že prej obstoječih objektivnih pogojev. Kapitalizem je povezal Nemčijo v močno gospodarsko enoto. To zedinjenje se je izvršilo predvsem v interesu zmajajočega in ekspanzivnega kapitala, ki je potreboval širok in obsežen, ne po lokalnih mejah oviran trg. Interesi nemške buržoazije so se izražali v nacionalni ideji. V socialno gospodarskih razmerah leži torej vzrok za različne idejne pokrete. V fevdalnih razmerah srednjega veka si ne moremo misliti modernega nacionalističnega gibanja. Ideje ne padajo z neba. Borbe med različnimi idejami v zgodovini so le izraz borbe med različnimi družbenimi razredi.

Tudi pri Slovencih se je prebujenje meščanstva izražalo sprva v religiozni obliki. Proti cerkvi, kot najvažnejši zastopnici fevdalnih interesov se je dvignila najprej nižja duhovščina, ki je živila skromno in bila v tesnih stikih z našim kmetom, katerega potrebe je zelo dobro poznala. Protest proti fevdalni cerkvi je bilo naglo naraščanje protestantizma pri nas. Primož Trubar je nastopil prvi s prevajanjem cerkvenih spisov, na slovenski jezik. Sicer se je škofu T. Hrenu posrečilo zatreti protestante s cesarjevo pomočjo; a katoliška cerkev je spoznala vpliv slovenske knjige, zato je začela sama podpirati narodno nabožno literaturo. Z razvojem trgovine, obrti, kapitalističnega načina produkcije v mestih tudi pri nas, se je vedno bolj pojavljalo slovensko meščanstvo v konkurenci z nemškim, katerega je ščitila tudi napol fevdalna državna oblast. Nasprotje interesov slovenskega kmeta z nemško fevdalno oblastjo na eni in nasprotje mladega slovenskega meščanstva z nemškim v mestih na drugi strani, je našlo najjasnejšo izraza v pesmih Franceta Prešerna. Prešerna v srednjem veku ali danes, si ni mogoče zamisliti. Edino smiselno razlago za pojav Prešerna in prebujenje slovenske narodne zavesti najdemo v gospodarsko-socialni strukturi tedanje dobe. Po l. 1848. je bil v Evropi meščanski razred, ponekod še v zvezi s fevdalnim, vladajoči razred. Ideologija vladujočega razreda pa postane tudi ideologija izkoriščanega razreda in to traja vse dotlej, dokler se nasprotje med njima ne zaostri do točke, ki zahteva rešitve. Že v početkih kapitalizma se je pojavila klica kapitalističnih protislovij. Kapital je ustvaril novo nasprotje, t. j.: proletarijat. Ljuta konkurenca med buržoazijami veleimperialističnih držav ogroža gospodarski obstoj buržoazije in malomeščanstva. Ta konkurenca je našla svojo ideološko obliko v fašizmu, ki ga označuje pretirani nacionalizem. Sovnistični nacionalizem je le izraz po splošni krizi kapitalizma izzzvanih avtarkičnih tendenc posameznih držav na eni in težnje na drugi strani, da se zakrijejo razredna nasprotja. Ekspanzivni nacionalizem je izraz borbe finančnega kapitala za razširjanje in pridobitev novih trgov. Dve tendenci se javljata v nacionalnem vprašanju. Tesna gospodarska povezanost sili narode k sodelovanju, strpnosti, na drugi strani ju pa razdružuje poostrena tekma za trg. Po svetovni vojni je izgledalo, da so prišli boljši časi tudi za male narode, toda izkazalo se je, da je bila krilatica samoodločbe narodov le sredstvo za doseg ciljev veleimperialistov. Dokler bo vladal ekspanzivni velekapital, toliko časa bo dovolj rodovitnih tal za pretirani nacionalizem.

Nacionalno vprašanje je del socialnega vprašanja in ni ga mogoče reševati brez zveze z njim. Naj bo že naše gledanje na razne nacionalistične pokrete kakršnože, ne smemo pa pozabiti, da so vsa taka gibanja neizogibna posledica današnjih gospodarskih razmer, v katerih vlada nered in nesmotrnost.*

* Za študij nacionalnega vprašanja bi priporočali razpravo v slovenščini: Tone Brodar: »Nacionalno vprašanje kot znanstveno vprašanje«. Izšlo v I. letniku »Književnosti«. Ljubljana, 1933.

Katoliška cerkev in narodne manjšine v Italiji

Z Lateranskim paktom 11. februarja 1929., ki je imel namen urediti odnose med italijansko državo in cerkvijo, so današnji predstavniki katoliške cerkve dovolili, da fašistični režim izrabi cerkev in njene ustanove kot sredstva za raznarodovanje slovenske in nemške narodne manjšine v Italiji. S tem niso dopustili samo nekaj, kar je nasprotno tradiciji in načelom krščanske vere, marveč so z imenovanim paktom fašistično raznarodovalno politiko sankcionirali.

V naslednjem prinašamo članek, ki nazorno prikazuje zadržanje Vatikana v zadevi narodnih manjšin v Italiji. Napisal ga je nedavno tega Gaetano Salvemini, socialist, v pariški reviji »Cahiers de Justice et Liberté«. Članek je pisan s simpatijami do Slovencev in — kar je zelo važno — je dokumentaren. Objavljamo ga dobesedno po »Istri« z dne 24. julija t. l. — Op. ur.

Univerzalni običaj katoliške cerkve zahteva, da govori duhovščina jezik svojih vernikov in da se otroci poučujejo v veronauku v materinem jeziku. Prav zato so se Nemci v Južnem Tirolu in Slovenci v Julijski Krajini, ki so povečini verni katoličani, zatekli v cerkev, okrog svojih duhovnikov, kakor k poslednjemu okopu za obrambo svojega jezika.

Uredba o verskem pouku z dne 10. januarja 1924. dopušča, da v drugorodnih conah poučujejo veroučitelji, ki so za to določeni sporazumno med škofom in šolsko oblastjo, verouk v nižjih razredih osnovnih šol v jeziku, ki ga ljudje dotičnega kraja govorijo. Vatikan je vzel to na znanje z okrožnico Svete Kongregacije koncilov z dne 28. januarja 1924.

Toda že leta 1926. so postali odnosi med papežem Pijem XI. in Mussolinijem tako pristrani, da je ta, zadnji, začutil toliko moči, da lahko napade nemški in slovenski kler, v prepričanju, da ga Vatikan pri tem ne bo oviral. 31. julija 1926. so zapovedale šolske oblasti v Bozenu izključno rabo italijanskega jezika pri verskem pouku. V juliju 1927 je bila ta zapoved razširjena tudi na Julijsko Krajino.

Nemški in slovenski duhovniki so organizirali verski pouk v domačem jeziku. Fašisti so na to reagirali s tem, da so udirali v cerkve in pretepali duhovnike, ki so tam poučevali katekizem in pridigali v nemškem ozir. slovenskem in hrvaškem jeziku. Nemški in slovenski katoličani so pričakovali, da bo papež protestiral proti takemu početju in da ga bo grajal. Kajti, ali ni ena izmed najosnovnejših dolžnosti papeža, zahtevati spoštovanje do »cerkvene svobode«? In mar ni ena od najvažnejših določb te svobode ta, da se vernikom oznanja božja beseda v njihovem lastnem jeziku? Benedikt XV., neposredni prednik Pija XI., je javno obsodil brutalnost in žalitve, ki so jih fašisti prizadeli v Istri duhovnikom »ki nimajo druge krivde razen te, da pripadajo istemu narodu in istemu jeziku, kakor njihovi verniki, ki so jim zaupani po zakonitih cerkvenih oblasteh«.

Ali bi mogel Pij XI. ravnati drugače?

Toda slovenski in nemški katoličani so pozabili, da je tudi neki drugi papež, Gregor XVI., prepustil poljske duhovnike raznarodovalnim nasiljem Nikolaja I., carja vseh Rusov.

V zgodovini rimskega pontifikata se najdejo vedno precedence za opravičenje vsake politike. Sicer pa precedence ali ne precedence; kazuisti rimske kurije so že davno odkrili razliko med tezo in antitezo. Teza, to je: pravično idealno, zaželeno; antiteza pa je: realnost, možnost, žalostna nujnost. Med dvema zlema je treba izbirati manjše zlo in se ogniti večjega. Ker pa ni zla, kateremu se ne bi moglo najti še hujše zlo, zato moreš storiti, kar te je volja, dokler ne najdeš v svoji vesti neke trdne točke, ki ti brani, da ne zdrčiš v neskončnost iz ene koncesije v drugo: lahko ubiješ celo svojega

očeta, ako je to potrebno, da se izogneš še večjemu zlu, namreč, da bi ubil ne samo očeta, marveč tudi svojo mater.

V moralni zavesti Vatikana se zdi, da se ta trdna točka, ki je na noben način ne namerava preiti, nahaja v sporazumu z Mussolinijem, s človekom, »ki ga je poslala Previdnost«, zato da bi priznal Sveti Stolicy suverenost nad »Città di Vaticano«, podelil katoliški cerkvi v Italiji privilegirani položaj nad vsemi ostalimi veroizpovedmi, ter izplačal Vatikanu eno milijardo in 750 milijonov lir.

Slovenski in nemški katoličani so torej zamen pričakovali od Pija XI., da bi pokazal znak življenja in obsodil to, kar se je dogajalo v cerkvah Julijske Krajine in Južnega Tirola. Šele v marcu l. 1928 je v razgovoru z dunajskim kardinalom Piffom čutil papež dolžnost povedati svoje mnenje:

V pogledu Južnega Tirola je dejal papež, da je močno užaljen radi graje, ki so jo izrekli nemški in avstrijski katoličani, češ, da ni posređoval v korist verskega pouka v materinem jeziku. Papež je dodal, da je vse storil, kar je bilo v njegovi moči: ker on je oče, ki misli na vse svoje otroke, predvsem pa na one, ki trpe. »Toda recite svojim katoličanom, da Mi nismo svobodni in da so odnošaji med cerkvijo in državo v Italiji isti, kakršni so bili 21. septembra 1870. Tudi v bodoče bomo storili vse, kar nam bo mogoče, in molili bomo. Toda bati se je, da ne bi novi napor od Naše strani še poslabšali položaja, namesto da bi ga poboljšali.«

To smo mogli čitati v komunikaciji »Amtliche Nachrichtenstelle«, objavljen v katoliških listih z dne 24. marca 1928. Le »Osservatore Romano«, vatikanski uradni organ, ga je prezrl.

Pij IX., Leon XIII., Pij X. in Benedikt XV. v času med 21. septembrom 1870 in marcem 1928. so tudi molili, kadar so se stvari obračale na zlo. Toda se niso omejevali samo na molitev, marveč so tudi protestirali, ne da bi se spraševali, ali bo to poslabšalo ali poboljšalo situacijo. V marcu 1928., v času ko se je razgovarjal s kardinalom Piffom, je bil papež Pij XI. že več ko poljubno leto v pogajanjih z Mussolinijem, da bi odnošaje med cerkvijo in državo v Italiji postavil na nove temelje. V teh pogajanjih je on v resnici storil za drugorodce, »kar mu je bilo mogoče«: zahteval je, da »naj se verski pouk v osnovnih šolah v novih pokrajinah daje v materinem jeziku«. To je bila teza. Mussolini je odklonil. Pij XI. je upognil tilnik in pričel ... moliti. To je pa antiteza. Tudi Mussolini je imel v tistih pogajanjih svojo tezo: znanje italijanskega jezika mora biti obvezno za vse škofo in duhovnike. Tej Mussolinijevi tezi Njegova Svetost ni zoperstavil antiteze; sprejel jo je v členu 23. konkordata.

Papež je pozabil zahtevati, da bodi tudi znanje krajevnega jezika obvezno v drugojezičnih conah. Z ozirom na vpliv, ki ga imajo katoličani iz Nemčije v Vatikanu, se papež rajši drži rezervirano v vprašanjih o razmerju med nemškimi duhovniki in fašisti ter svetnimi oblastmi v Južnem Tirolu. Pušča popolno svobodo fašistom, toda jih ne favorizira aktivno, temveč pametno uporablja metodo molitve. Pilat si je umil roke, Pij XI. moli. Slovenski in hrvaški katoličani nimajo takega vpliva na Vatikan kakor Nemci: Zato Pij XI. v Julijski Krajini tudi aktivno favorizira fašistično politiko raznarodovanja.

S konkordatom z dne 11. februarja 1929 je Pij XI. dosegel za Katoliško Akcijo, da se sme v Italiji organizirati in da sme imeti svoje sestanke, da izdaja svoje časopise, da sme vršiti versko propagando. In te pravice K. A. papež ljubosumno varuje, kakor v Italiji, tako tudi v drugih državah. Konkordat ne pozna nikake razlike med italijanskimi katoličani in katoličani, ki pripadajo narodnim manjšinam v Italiji: katoličanom narodnih manjšin ni bilo izrecno dovoljeno, da smejo imeti svojo lastno organizacijo. Po drugi strani pa jim to ni bilo niti zabranjeno. Škofje v Julijski Krajini so — očitno po navodilu iz Vatikana — pozvali Slovence, da se pomešajo z Italijani v italijanski Katoliški Akciji.

Slovani so to odbili, zahtevajoč zase pravico do lastne organizacije, pravico, ki jo imajo vsi drugi katoliški narodi na svetu. Tiste izmed njih pa, ki so oklevali glede stališča, ki bi ga bilo treba zavzeti, je odvrčalo od mešanja dejstvo, da je italijanska K. A. pri volitvah v maju 1929. pozvala svoje člane, da glasujejo za Mussolinijevo listo. Pij XI. si ni upal vsiljevati Slovanom svoje volje in je dopustil, da so ostali brez organizacije, ki je po njegovem vsem državam na svetu absolutno potrebna.

Slovani pod tujo (italijansko, op. ur.) vlado so edini katoliški narod na svetu, ki jim ni dovoljen niti en verski časopis, celo niti najmanjši bilten v njihovem jeziku.

Pij XI. ne smatra za potrebno, da bi k temu kaj rekel; on se omejuje na ... molitve. Škofje v Zadru, v Reki, v Trstu in Poreču nastlavljajo v slovanskih župnijah italijanske duhovnike namesto slovanskih, kakor hitro te župnije ostanejo prazne, oziroma kakor hitro je mogoče napraviti zamenjavo brez velikega škandala. Tega gotovo ne

delajo zato, da bi nagajali papežu. Gotovo je, da ne bi škofje proti volji papeža ob vsaki priliki in na vse mogoče načine zahtevali, da se upelje italijanski jezik v verski pouk in na prižnico. Proti koncu l. 1930. je že trideset župnij, ki so nekdanj pripadale Slovanom, prešlo v roke italijanskih duhovnikov.

Reški škof dovoljuje, da ima madžarska kolonija, ki ima komaj nekaj sto članov, pridrig v svojem jeziku, zabranjuje pa rabo slovenskega in hrvaškega jezika v cerkvah, čeprav je sam v Reki 15 do 20 tisoč Slovanov.

Da se pospeši italijanizacija vasi, je kapucinski red — zopet gotovo ne brez vednosti in volje Pija XI. — namestil l. 1930. v samostanu Sv. Križ pri Ajdovščini, celo množico italijanskih patrov namesto slovenskih, ki so bili pregnani preko meja v Jugoslavijo. Fašistični tisk je poln hvale za te »odlične italijanske redovnike«, ki vrše »zdravo nacionalno propagando«. (*«Corriere della Sera»*, 27. februarja 1931.)

V noči 26. februarja 1931 so eksplodirale na dvorišču in hodnikih tega samostana tri bombe (ki v ostalem niso mogle napraviti nikake škode) kot znak, kako so Slovenci hvalečni tem častitim očetom za njihovo zdravo nacionalno propagando. (*«Corriere Padano»* 27. februarja 1931.)

Ostali slovanski duhovniki, to se pravi oni, ki še niso zamenjani z italijanskimi, se upirajo kar le morejo pritisku od strani škofov in fašističnim napadom. Jeseni 1929 je bil duhovnik Karlo Esih obsojen na leto dni konfinacije, ker je dal v svoji cerkvi izbrisati s slik križevega pota italijanske napise, katere so bili fašisti nasilno natakneli na prejšnje, hrvaške.

To se je zgodilo v vasi Krkavci. V januarju 1931. je bil Šime Frulić, župnik v Grdem selu, zatožen sodni oblasti, ker je delil ljudstvu knjige Družbe Sv. Mohorja, »ki so protivne nacionalnemu redu v državi«. Še huje: taisti župnik Frulić — je bil eden od redkih, celó edini v Istri, ki je nalašč podpisoval svoje ime z akcentom na zadnji črki kot v hrvaškem jeziku in to v župnijskih aktih. (*«Corriere Padano»* 27. januarja 1931.)

V marcu 1931. sta bila don Leopold Jurc, župnik iz Trviža pri Pazinu, in njegov cerkvenik obsojena na 100 lir globe radi razpečavanja hrvaških knjig med kmeti. Radi istega »delikta« je bil obtožen don Josip Gortan, župnik v Bermu pri Pazinu. (*«La Stampa»*, 5. marca 1931.)

»Te publikacije — razlagajo dalje fašistični listi — nimajo samo verskega značaja, ampak je več takih, ki pod krinko koledarja, romana in povesti vsebujejo pravi strup proti narodnemu jeziku, italijanskim šolam, v prilog separatističnemu hrvaškemu duhu.« (*«Corriere Padano»*, 5. marca 1931.)

Kakor je znano, sta se začela Pij XI. in Mussolini ne dolgo po sklenjeni pogodbi v februarju 1929 znova prepirati in po prvem sporazumu in pomirjenju v februarju 1929 moral je slediti drugi sporazum v februarju 1930. in končno tretji v septembru 1931.

V času polemik v letu 1931. so fašistični listi glasno obtoževali protiitalijansko delavnost slovanske duhovščine in so se pritoževali pri Vatikanu, češ zakaj tega ne prepreči. Tako n. pr. *«Corriere della Sera»* z dne 7. aprila 1931 in *«Giornale d'Italia»* z dne 11. aprila 1931.

V svojih polemikah so fašistični listi predvsem napadali nadškofa v Gorici, monsignora Sedeja, obtožujoč ga radi hrabrenja slovenske duhovščine v odporu proti poitalijančevanju (*«Corriere della Sera»* z dne 7. aprila 1931) in so zahtevali: »da naj nadškofijsko stolico v Gorici zasede kak italijanski prelat«, in da se gorisko semenišče, »čigar profesorski zbor je skoro popolnoma slovenski«, zamenja z drugim, »v katerem bi bili profesorji, poslani iz Rima; kajti le tako se bo spremenila tista mučna situacija inferiornosti, v kateri se nahaja italijanstvo v novih obmejnih krajih.« (*«Corriere Padano»* 7. maja 1931.)

Nekoliko tednov po tretjem sporazumu med Mussolinijem in Pijem XI. je monsignor Sedej podal ostavko in papež je na njegovo mesto imenoval kot »apostolskega administratorja«, t. j. kot izrednega komisarja s škofovskimi funkcijami, v gorški škofiji, nekega italijanskega nacionalista iz Istre, kateri se je nekdanj imenoval Sirotić, zdaj pa se imenuje monsignor Sirotti, in kateri je takoj pričel s poitalijančevanjem vsega klera. To so odobraval krajevni fašisti. Kdor je hotel razumeti, je razumel, da je ostavka monsignora Sedeja ena izmed posledic sporazuma in da je Pij XI. še enkrat prodal slovansko manjšino fašizmu. (*«Kölnische Zeitung»* 13. decembra 1931.)

«Osservatore Romano» z dne 17. decembra 1931 je v želji, da bi pobil to splošno prepričanje, poročal, da je odstop monsignora Sedeja posledica njegovega slabega zdravja, kar dokazuje tudi njegova smrt, ki je nastopila nekaj tednov po ostavki, in kako je monsignor Sedej v pismu z dne 3. novembra »izrazil Njegovi svetosti naj-

vdanejšo in najglobljo hvaležnost, da je blagohotno uslišal njegovo prošnjo in ga rešil dolžnosti upravljanja goriške nadškofije.

Toda na nesrečo za Pija XI. je list pozabil pojasniti, zakaj ni monsignor Sedej, za razliko od običajnega postopanja vseh škofov, potrpežljivo počakal svoje smrti, ampak je podal ostavko vprav po tretjem sprazumu v septembru 1931. In po drugi strani, zakaj je Pij XI. čutil tako nujno potrebo vzeti ostavko na znanje, namesto da bi svetoval prelatu, naj ostane na svojem mestu, in mu dal čeprav »pomočnika«, kakor to določa kánonsko pravo za slučaj bolezni.

Na gornji članek v listu »Osservatore Romano« je odgovoril list »Kölnische Zeitung«, obtožujoč ga, da je iz pisma monsignora Sedeja navedel samo one besede, ki govore v prilog Njegove Svetosti. Monsignora Sedeja je l. 1931. apostolski vizitator škof Luca-Passeta večkrat pozval, naj poda ostavko, toda on je to odklonil.

Ob koncu septembra, takoj po novem sporazumu, je dobil od vizitatorja izrecen nalogo, da demisionira. Preden bo to storil, je (monsignor Sedej) zahteval garancij v pogledu kriterijev, na podlagi katerih bo imenovan njegov naslednik in demisioniral je, ko je te garancije dobil. Toda Pij XI. ni držal besede, ko je bil dosegel demisijo, marveč je podelil škofijo fašističnemu agentu. Sele tedaj je nadškof v demisiji napisal ono pismo z dne 3. novembra, v katerem se v resnici zahvaljuje papežu, da je sprejel njegov odstop, toda istočasno je tudi opomnil papeža, pod katerimi pogoji je odstopil. »Osservatore Romano« ni bil toliko pošten, da bi objavil celoten tekst pisma. Belgrajska »Politika«, z dne 17. marca 1932 je objavila odkritja »Kölnische Zeitung« in vprašala vatikanski uradni list (»Osservatore Romano«), zakaj se tako trdovratno brani obrazložiti, kakšni razlogi so navedli Pija XI., da je poveril goriško škofijo ne kateri neutralni osebi, marveč vprav slovenofobu, žrtvujoč tako fašistom verske pravice številnega slovanskega prebivalstva.

»L' Osservatore Romano« je nekoliko tednov dostojanstveno molčal. Končno, 3. aprila se je odločil odgovoriti, pa ne »Kölnische Zeitung-i«, ampak »Politiki«. Izjavljal je, da »nevredna publikacija« belgrajskega lista »pripisuje Sveti Stoliči ne samo popolnoma izmišljena dejstva in sporazume, marveč tudi nakane in nagibe, ki zelo žalijo tisti čut pravičnosti in usmiljenja, s katerim Sveta Stolica objema vse katoliške narode«. Apostolski nuncij v Beogradu je protestiral pri belgrajski vladi proti pisanju, »pobijajoč kriva in nepravilna podtikanja« v »dobro utemeljeni noti«, in vlada je obsodila pisanje srbskega lista.

Toda Vatikan ni hotel objaviti pisma monsignora Sedeja in nikakor ni pojasnil, zakaj je Pij XI. poveril goriško nadškofijo fašističnemu duhovniku. Niti nas ni seznanil s protidokazi, ki jih je menda vsebovala nota jugoslovanski vladi v zadevi »krivih podtikanj« »Politike«.

Po službenem obisku Mussolinija v Vatikanu dne 11. februarja 1932 in potem, ko so dobili fašistični listi ukaz za proslavo »popolnega in harmoničnega medsebojnega gledanja Pija XI. in Mussolinija«, je postal položaj slovanske duhovščine v Julijski Krajini še mnogo težji.

Kvestor v Pulju je začel pozivati k sebi v urad istrške župnike, zahtevajoč od njih, da prenehajo pridigati v hrvatskem jeziku in poučevati otroke v verouku v materinem jeziku. Zapretil jim je s političnim opominom, posebnim policijskim nadzorstvom in s konfinacijo. In tako so se v upravi cerkve zamenjali škofje s kvestorji. Papež Pij XI. pa — moli... Gaetano Salvemini.

Kam vodi Hitler Nemčijo

(Nadaljevanje.)

Iz vseh gorenjih izjavanj je razvidno, da se ni prav nič izpremenilo na kapitalističnem sistemu v Nemčiji. Nasprotje med delom in kapitalom se še vedno zaostruje. Hitlerjeva diktatura je obupni napor monopolističnega kapitala, da se reši poloma. Glavno sredstvo ji je teror. Kakšno vlogo igra politična oblast napram ekonomskemu razvoju, o tem se lahko poučimo iz zgodovine. V Franciji je imela pred l. 1789. politično oblast v svojih rokah fevdalna gosposka. Ekonomski razvoj, kapitalistični način proizvodnje je nujno zahteval spremembo fevdalnega reda, ki je bil ovira prostemu razvoju in napredku kapitalizma. Toda ekonomski zakoni so bili močnejši od fevdalne oblasti, ki je hotela s silo ohraniti svoje pozicije. Podoben pojav imamo že prej v Angliji l. 1648. in pozneje l. 1848. drugod v Evropi. Fevdalni režimi so padli. V dvojnem smislu lahko deluje politična oblast: ali v smislu pospeševanja ali pa v pravcu zastrževanja ekonomskega razvoja. Da deluje Hitlerjev režim proti toku družabnega raz-

voja, ki sili v socializacijo, nam je sedaj povsem jasno. Toda fašistična diktatura, kot reakcionaren pojav se dialektično sprevrača v progresiven pojav, ki pospešuje razvoj kapitalizma. Hitler vodi Nemčijo v gospodarsko katastrofo. Kako pa to, da se drži fašistični režim v Italiji že nad 10 let? Primerjanje Italije z Nemčijo v tem oziru nikakor ne drži iz sledečih razlogov:

1. Gospodarski in socialni ustroj obeh držav je povsem različen po višini in obsegu kapitalističnega razvoja. Nemčija predstavlja državo z najbolj razvito in koncentrirano industrijo ter sorazmerno številnejšim in zavednejšim proletariatom, ki ima tudi velike organizatorne in politične skušnje za seboj. Italija nikakor ne dosega Nemčije v tem pogledu.

2. Mussolini je nastopil vlado v dobi, ko je bilo ne samo italijansko, temveč tudi svetovno gospodarstvo po svetovni vojni izčrpano. Treba je bilo obnoviti produkcijska sredstva, trg je potreboval ogromno množino blaga, zaloge v vsej Evropi so bile skoro izpraznjene. Možnosti za zaposlitev delavstva so bile torej ogromne. Fašistični režim se je pojavil v Italiji tik pred dobo ugodne gospodarske konjunkturo in relativne stabilizacije kapitalizma. Zato se je Mussolini obdržal brez posebnih težkoč do danes, ne da bi moral preklicati svojih obljub proletariatu v celoti. Stanovski sistem naj bi rešil kapitalizem pred propadom tako v Italiji kot v Nemčiji. Toda kljub stanovskemu sistemu, je tudi Italija v gospodarskem oziru v največji zagati. Državne finance kažejo za 3 milijarde lir primanjkljaja; nad 1 milijon in pol ima Italija brezposelnih kljub fašističnemu režimu. V sedanji gospodarski krizi se šele jasno kaže brezuspešnost korporacijskega sistema v Italiji. Tem manj se bo obnesel v Nemčiji.

Poraz centralnih velesil v svetovni vojni je bil v prvi vrsti gospodarski poraz. Ko so začele gladovati v Nemčiji in Avstroogrski množice zatiranih narodov, ko je začelo primanjkovati surovin tudi za vojno industrijo, je odpovedal ves teror in napol feudalni režim se je zrušil. Vsak pritisk ima do neke meje pozitiven, onstran te meje se pa sprevrže v negativen učinek.

Nasprotno kakor Mussolini pa je Hitler nastopil vlado v najhujši gospodarski krizi, ko je končala relativna stabilizacija kapitalizma, ko ima Nemčija nad 7 milij. brezposelnih, ko so svetovne zaloge polne blaga, da ga celo uničujejo, ko je proizvodna možnost obstoječih tehničnih sredstev v industriji in poljedelstvu izrabljena le do 50%, ko se trg vedno bolj zmanjšuje, gospodarsko tekmovalje zaostrejuje, ko niti meščanska gospodarstveniki ne pričakujejo skorajšnje konjunkturo, še manj pa take, kakršna je bila po svetovni vojni do l. 1929. Mussolini je v teku 8 let dobre gospodarske konjunkturo lahko okrepil svojo oblast, kakor tudi zaupanje pri množicah. Hitler — in danes tudi Mussolini — ima torej čisto drugačne poglede za bodočnost. Že se kažejo znaki odpora proti Hitlerjevemu režimu v lastnih vrstah. Več S. A. oddelkov je bilo razpuščenih, njih člani pa poslani v koncentracijska taborišča. Hitler je izdal nalog, da se organizirajo v mestih in industrijskih centrih posebni tehnični odbori v okviru hitlerjevskih organizacij, ki naj bi v slučaju kakega upora takoj prekinili električni tok, plin in vodo, da bi bili uporniki s tem prisiljeni h kapitulaciji. Iz tega ukrepa torej vidimo, da se je delovanje revolucionarnega proletariata zelo pojačilo. Hitler se mora potem-takem dobro zavedati, v kakem položaju se nahaja. Zato se poslužuje poleg terorja vseh mogočih sredstev, da odvrne pozornost množic od težkega notranjega položaja. Temu služijo pompozne parade, sistematična propaganda po radiju, časopisu, šolah itd. za »Anschluss« Avstrije, za priključitev k Nemčiji vseh pokrajin, kjer prebivajo nemške manjšine, za povrnitev kolonij in za pridobitev novih trgov (Ukrajina). Vse to pa izziva odpor sosednjih držav, na katerih račun se želi rešiti monopolistični kapital Nemčije. Zato tudi tako oboroževanje povsod. Edina industrija, ki v Nemčiji kaže na napredovanje, je vojna industrija. Hitler vodi Nemčijo v vojno.

(Konec.)

Francé Klinar, Ljubljana.

Razgovor o našem kmetu

XI. O narodnosti — nacionalizmu.

Pokret za narodnost Slovencev se je pričel pri nas nekako že z »Ilirijo oživljeno«, ki pa jo je kmet sprejel z nerazumevanjem. Potem je rastel približno s prosvetljevanjem naše domovine. Nastopila je tista znamenita doba taborov in »narodnih buditeljev«. V kresanju duhov so ata Bleiweis konceptirali misel o »Zedinjeni Sloveniji«. Gospodarski germanizem je kazal roge in občutno bodel. Z vsemogočnim državnim aparatom pa je zidal gospodarski most na sinjo Adrijo.

Po mestih so divjali tako zvani narodnostni boji. Zbudili so se ognjevit Slovenci (inteligencia sicer) in nemškutarji (tudi inteligencia). Oblikoval se je polagoma malo-

meščanski slovenski nacionalizem, ki pa ni znal najti pravih poti med kmete. Mesto je dobivalo v tem pogledu med kmetiskim narodom le toliko zaledja, v kolikor je vplivala duhovska gosposka (verski motiv). Ker pa med to večinoma niso prevladovala naravnost, temveč ob cerkveni politiki le posredno nacionalne tendence, je tem odgovarjala sicer pasivno tudi kmetova narodnost z njegovim nacionalizmom vred.

Posebno poglavje zase je slovensko nemškutarstvo. Premalo je raziskano in utemeljeno, da si je zavzemalo v razvoju našega meščanstva in v zgodovini našega naroda prevažno vlogo. Bilo je gospodarsko močno, imelo poleg materialnih pripomočkov (gospodarska propaganda, kupovanje slovenskih posestev i. sl.) še zaščito vseh mogočih javnih oblasti, dočim je posedoval slovenski meščan v glavnem le prelepe narodnostne ideje, s katerimi je tako rekoč »hujskal«, uspel pa ni, ker niso imele gospodarskega ozadja.

Se tisti nacionalistični pokret, ki je zamajal in pogнал v borbo »vrhove« v »dobrobit naroda«, je kmalu razklalo strankarstvo. Znamenita »ločitev duhov« na Slovenskem, kos prave zgodovine »slovenskega naroda«, je poglala naš slovenski narod v dva tabora, zraven pa še demoralizirala kmetško ljudstvo. Tabora sta čistila v medsebojnih borbah vsak svojo z ljuliko pomešano pšenico, med delovnim ljudstvom iskala korit, bila pa vsak po svoje najudanejša vazala Habsburga. Tistega Habsburga, ki je z vso silo moralnega ponemčevanja in gospodarskega izžemanja našega kmeta po kapitalističnem germanizmu gradil vsenemški most na jug, da s čim hujšim nasiljem zavlada svetu z znamenitim pruskim škornjem.

Kdo pa je v malem vladal našega kmeta? Vaški vsemogočnejši. Razni birti, trgovci, mesarji, veleposestniki i. sl. so bili njegovi župani. Kajpada večina nemško-nacionalno usmerjeni. Vsak pa išče svoje koristi. Dasi je bil naš kmet v ozadju narodnostnih borb, je vendarle sprejemal vtise gospodarsko močnejšega in se sili (duhovni in civilni) pasivno pokoraval, ker ga je pač bila zgodovina navadila telesne in duševne pokorščine. Nezavedno je ljubil Avstrijo, jedel svojih rok kruh, ljubil pa, ker so mu jo vzgojne manire vladajoče nemške kaste vcepile v dušo, nemško imenitnost. Vsa inteligenca, ki je prihajala z njim v stik, je pač bila nemško orientirana, nemški jezik znati je bila imenitnost posebne vrste, vladali so naduti nemški uradi, slovenščina pa jezik hlapcev in dekel (poglavje o odpadništvu). V glavnem pa, in tu je bistvo: kapitalizem nemštva je zasledoval svoje interese! In če že ne moremo govoriti naravnost o propadu jezika, saj jezik je narod ohranjal iz roda v rod, sicer pa to ni bistveno, moramo govoriti o duhovnem narodnem odpadništvu, katerega je dokumentiralo pri nas baš nemškutarstvo. Ves sistem je pač silil našega kmeta v nemški miselni obroč.

Oblika države ne vpliva na kmeta. Pač pa gospodarsko-nacionalne osnove, če že tako govorimo. Zato se je tudi naš kmet Jugoslavije kaj hitro navadil. Če ne bi bilo trenutno gospodarske krize, ki pa je baš za izumirajočo generacijo nekako glavni vzrok tožbe za predvojnimi časi, bi bilo v tem pogledu še boljše. Svoboda jezika (državni jezik), živahno narodno politično delovanje (demokratizem), enakost (odprava plemstva in fevdalizma) itd. so rodili v kmetih zanimanje za lastno državo. Kmeta (srednji rod) je vojna razumsko dvignila, vojne posledice gospodarsko razburile, začel se je iz lastnega nagona in delovanja zanimati za državno gospodarsko politiko.

(Konec prihodnjič.)

Albin Podjavoršek, Polje.

Mnogo je narodov, katerih »sola«, aristokracija, plemstvo, inteligenca, meščanstvo, se je potujčila, narod pod slamnatno streho pa je obržal svoj jezik in svojo narodno bitnost. Litvanjska inteligenca se je popoljšila, pisala in pesnila je po poljsko; kmečki narod pa je ostal. Irsko kmečko ljudstvo so oropali zemlje, pregnali so ga v močvirja in hribe.

Beleške

VZAJEMNOST MED DELODAJALCI IN DELOJEMALCI.

Sedaj ko se smatra stanovska država kot nekako uresničenje papeških okrožnic in je vera v bratstvo med delodajalci in delojemalci tako rekoč pogoj za dobro katoličanstvo, si ne morem kaj, da se ne bi spomnil na besede odličnega katoliškega delodajalca ob priliki, ko so njegovi nameščenci vložili ponižno prošnjo za povišanje plač: »Saj uradništvo lahko je krompir!« Ravno tako ne morem pozabiti besedi istega delodajalca neki gospe, ki je prosila za sprejem svoje hčerke v njegovo podjetje: »Saj vaša hči lahko kruh na cesti služi.« Hudo mi je, da teh besedi ne morem pozabiti. Ravno tako ne morem pozabiti na ne preveč skromne provizije, ki si jih je pustil dotični delodajalec izplačevati za svoje trudapolno delo. Kljub temu pa nameščenstvo ne spozna razdalje med seboj in delodajalci. Menim, da to ni vzajemnost med delodajalci in delojemalci, temveč le pasja natura delojemalcev. Zbičembij.

DELO.

Delo je človekova dolžnost in pravica. Le prerado se govori o dolžnosti dela (splošna delovna dolžnost!), prav nič ali premalo pa o pravicah, ki izvirajo iz dela.

Od delavca se zahteva, da je pri delu vesten. Brez dvoma je vestnost izraz človekovega značaja. Je pa tudi izraz boljših ali slabših eksistenčnih pogojev. Težko si predstavljam vestnost pri akordnem delavcu, ko je edino merilo njegovega zaslužka količina storjenega dela. Predpogoj vestnosti pri delu so vedno materialne razmere. Lahko seveda o tem razpravljamo teoretično, pridemo pa do istega nesmisla, do katerega je prišel pridigar, ki si je postavil za predmet svojega govora Pavlov citat: »Kdor ne dela, naj ne je«, govoril pa je o — požrešnosti.

Z ganljivimi primeri, kako je bila komu poplačana njegova vestnost in bil zato postavljen čez veliko, ne opravimo dosti. Tudi če mi jih navedete iz sedanjega in preteklega časa sto in sto, ne poveste s tem ničesar. Zakaj mi pa ne navedete milijonov in milijonov tistih vestnih, ki jim je bilo odvzeto še tisto malo in dano onim, ki imajo veliko?

Naša doba je doba industrializma; zato bomo tipične primere in vzglede jemali iz tovarniškega obrata, ne pa iz odmirajoče obrti. Kaj je človek ob tekočem traku avtomobilske tovarne drugega kot avtomat, ali ni delavka ob stroju, ki mu streže, le živ stroj in nič drugega?

Le prepustimo romantično sanjarenje in pripovedovanje storije dedom in babicam, mi pa se vgreznimo v jekleno sedanost in postanimo njeni učenci, če hočemo morda postati besedniki.

Racionalizacija je vrgla ročnega delavca v tak delovni tempo, da pozna besedo »vestnost« le še iz slovarja. J. V.

STOLETNICA ROJSTVA ALFREDA NOBELA.

Dne 21. oktobra je minilo 100 let, odkar se je rodil v Stockholmu toliko slavljeni švedski kemik Alfred Nobel, izumitelj dinamita. Znan je posebno po tako zvanih »Noblovih nagradah«.

Poslušajmo, kaj pravi zagrebška »Džepna biblioteka« (Kolo II., št. 2.) o Noblu in o njegovem izumu:

»Razorožitvene konference so se vršile že pred svetovno vojno. Tudi tedaj so se vršile na švicarskih tleh. Razlika je bila samo v tem, da so se takrat, namesto diplomatov, zunanjih ministrov, generalov in drugih veleostojanstvenikov, sestajale dame plemenitih duš, poboljševalci sveta, literati in razni utopisti, ki so zasedli dvorane in predsedniške stole.

Tak kongres se je vršil l. 1892. v Bernu. Nanj je bil povabljen tudi Alfred Nobel. Alfred Nobel je izumitelj in fabrikant dinamita. Povabilo ni bila morda kakšna fina ironija, kakšna provokacija. Alfred Nobel je bil — »prijatelj miru«.

Nobel ni prišel na kongres. On je to v pismu na Berto Suttner, znano pacifistko, takole opravičil:

»Moje tovarne bodo morda prej preprečile vojno nego vaši kongresi. Tistega dne, ko bosta dve armadi v stanju uničiti druga drugo v eni sekundi, takrat bodo vsi civilizirani narodi z grozo bežali od vojne.«

Zdi se, da Nobel ni bil posebno trden v tem svojem prepričanju. Bila je to teorija

za pomirjenje vesti: izdelovalec najmočnejšega bojnega orožja, Nobel — tovarnar dinamita, se je poizkušal opravičiti pred Nobelom — pacifistom. Še istega leta ga vidimo pri iskanju nekakšnega »mirovnega specialista«.

L. 1895. je Nobel umrl. Zapustil je premoženje v vrednosti 31,5 milijonov švedskih kron. Obresti tega ogromnega premoženja se razdele vsako leto petorici ljudi: trem učenjakom, enemu pisatelju in enemu človeku, »ki je največ prispeval za bratstvo med narodi in za odstranjevanje ter zmanjševanje vojnihi sil, kakor tudi za vzdrževanje in razširjanje mirovnihi kongresov«.

Podjetje, iz katerega dobivajo učenjaki, »idealistični« pisatelji in »apostoli miru« denar, je Noblov dinamitni trust. Dividende niso majhne, držijo se pri 20%. Noblov trust ima podružnice po vsem svetu. Seve, Noblov trust ne dela samo za Noblov fond, njegov delniški kapital je nekolikokrat večji od delnice, ki jih je zapustil Nobel. V tem trustu je vtelesena »internacionalna« misel kapitalizma. »Dinamitna Delniška Družba, prej Alfred Nobel, Hamburg« je bila prežeta pravega nemškega duha in je dobavljala nemškim armadam pravi nemški dinamit. »Nobels Explosives Com.« v Glasgowu, dobavlja spet angleški dinamit za angleško vojsko. Dinamitno podjetje »Japanese Explosives Ltd« je skozinskoz japonsko, a »Société Anonyme d'Arendonck« je pozitivna postavka belgijskega ministrstva vojne.

Ko je v avgustu 1914 izbruhnila svetovna vojna, je bilo veselje delničarjev nemajhno. Vse do konca 1915 je zalagal z dinamitom eden in isti trust tako antanto, kakor centralne sile. Nemškim in angleškim delničarjem je bilo popolnoma vseeno, ali bodo Nemci ali Angleži od njihovega dinamita raztrgani na kose; ali jih bo na stotisoče padlo na tej ali drugi strani. Oni so padali, da bi mogle delnice in dividende rasti.

L. 1915. je bil trust razpuščen. Delničarji so dobili delnice svojih »nacionalnih« dinamitnih družb.

Po vojni so se spet združili. Kot glavna gonilna sila nove Dinamitne Internationale se je pojavila neka tvrdka, ki ni povsem iz iste »branše«: IG.-Farbenindustrie.

To podjetje je prevzelo l. 1926. Dinamitno delniško družbo, prej Alfred Nobel & Comp., Hamburg, potem »Köln-Rotweil A. G., Berlin«, nato »Nobel Industries Limited, London« in končno »E. I. du Pont Nemours & Co., Wilmington, USA«. Internacionalni družabniki dobijo po nekaj paketov delnic nemškega podjetja.

Pripomba. Tvrdka »IG.-Farbenindustrie« ne izdeluje samo barv in dinamita, marveč tudi celo vrsto zdravil, n. pr.: aspirin in piramidon (Bayer) ter fotografske potrebščine pod imenom »Agfa«. Svoje zastopstvo ima tudi v Zagrebu pod nacionalnim imenom »Južefa«.

Izstriženo in zlepljeno

CETRTA INTERNACIJONALA — FAŠIZEM? (»Slovenec«, 20. okt. 1933.)

Dunaj, 19. okt. c. »Reichspost« javlja iz Rima, da se delajo tam velike priprave za rimski koncil mlade Evrope. Ta koncil ima nalogo, da združi vse fašizmu slične zveze v tako zvano četrto internacionalo. To ne bi bilo nič drugega kakor posnemanje Zveze narodov ali sličnih konferenc. Ker je fašizem s svojimi doktrinami že dosegel priznanje v inozemstvu, želi, da bi se združile vse sile, ki delujejo na svetu v njegovem duhu. Mussolini je že pred letom dni napovedal, da bo v desetih letih fašizem vladal po vsej Evropi in bo tudi ta koncil služil njemu v to svrhu.

Fašizem je nestrpní nacionalizem, ki nasprotuje internacionalizmu. Radovedni smo torej, kakšna bo ta »internacionala«.

KARL POLLAK — 80-LETNIK. (»Slovenec«, 26. okt. 1933.)

»...Pot od prvih pričetkov, do trehi velikih modernih tovarn je bila dolga in naporna.« »...Jubilant je tudi vzoren kristjan in sam Bog ve vse, kar je šlo iz njegovih rok v roke ubogih.« »...Ko se mu je zrušilo njegovo življenjsko delo, v katerem je izrabil vse svoje moči, tako da sedi danes na razvalinah svojega nekoč tako cvetočega podjetja, ne godrnja nad tistimi, ki so zakrivali ta polom, ki ni bil nujno utemeljen v splošni sedanji krizi, ampak s pravičnim Jobom moli: »Gospod je dal, Gospod je vzel, njegovo ime bodi čiščeno!« »...«

MINISTER KLICE K POKORI. (»Slovenec«, 25. okt. 1933.)

Južnoameriški ministrski predsednik general Hertzog je spričo te strašne gospodarske stiske, katero je že povečala silna suša, pozval vse državljane v vsej deželi, naj se

pokore in molijo. Določil je še prav posebne dneve, ko naj se državljan pokore in z vso gorečnostjo molijo k Bogu za pomoč ter bodo prav posebno te dni polni pravičnosti in ljubezni do bližnjega. Saj Bog, ki edini more uslišati ves narod v njegovi stiski, to zahteva od nas. —

»Škoda, da Buri niso katoličani« — vzklika »Slovenec« — kajti tako ni upanja, da jih bo Bog uslišal.

ZLATA OBOROŽEVALNA INTERNACIONALA. (»Slovenec«, 27. okt. 1933.)

Pogumni publicisti so že večkrat pisali o tajni internacionali, ali bolje o oboroževalnem kapitalizmu, ki je največkrat nevarnost sveta. Pred kratkim je znani jezuitski časopis »America« znova opozoril na to internacionalo. V članku, ki ga je prinesel časopis »Month«, je P. Keating s krščansko odkritostjo razgalil ta municijski obroč. Številke, ki jih navaja, so strašne. Anglija je l. 1931. za oboroževanje izdala 42% več ko l. 1913., Francija 20%, Japonska 142% več, Italija 44%, Amerika pa celo 197% več. Tako je tedaj to svetovno razoroževanje. In ljudje, ki bodo nekoč postali žrtve tega orožja, to potrpežljivo prenašajo in vsako novo vojno tehnično čudo uživajo, kakor posebno senzacijo. Vse pa je »kšeft« — municijske tovarne zaslužijo milijone in milijone. — Pravi Marsovi služabniki so ti liferanti orožja, ki preprečijo vse, kar naj bi služilo miru. Vsa prizadevanja plemenitih mož so zaman. —

Treba bi bilo delati pokoro in moliti...

Mladi proletarec

Rdeča „P“

»No, kaj bi pa ti napravil, a? Vse bi razdelil, tako da bi vsi imeli enako in nihče ničesar. Rajni Evangelist Krek, kakor je bil drugače blaga duša, včasih ni imel posebno bistre pameti. »Vse podružabiti, je pel, vse podružabiti!« Ko pa bi videl dandanes naša podjetja, ki so vsakemu našemu človeku lahko v ponos in ki so delo privatne slovenske podjetnosti, ko bi videl, pravim, ta podjetja sedaj, ko so se povzpela na tako višino, tedaj bi postal nemara drugačnega mnjenja. Privatna podjetnost je vir in pogoj vsakega napredka. Zato pa mora biti tudi lastnina, ki podjetnost vzbuja in dviga, nedotakljiva. Socializem pa hoče odpraviti privatno lastnino. Ali ne ve, da je to smrt vsake civilizacije, vsakega napredka.«

»Ne verjamem, da si v teh stvareh tako slabo naobražen, kakor se delaš. Praviš o Kreku. Kljub sijajnim napredkom vaših podjetij, bi še danes najbrže ostal pri svojem, da je treba namreč proizvodna sredstva podružabiti. Prav radi tega. Zakaj procvit kapitalizma je smrt proletariata. V posameznih rokah nakopičeno bogastvo ni morda pričarano, tudi Bog ga ni dal, ampak je odvzeto delavstvu. Na zemlji je čez devet desetlin prebivalstva brez vsake lastnine. Tu torej ni kaj razlaščati. To je že kapitalizem napravil. Mali in srednji kmet, ki obdelujeta polje sama, in recimo obrtnik, ki dela brez tujih delovne sile, ta dva gotovo ne spadata med tiste, ki bi jih bilo nujno treba razlastiti. Onadva se najbrže tudi v nasprotnem slučaju ne bosta bala za svojo podjetnost.«

Fred je govoril ognjevit in odločno. Beseda mu je gladko tekla. Svest si je bil, da ima v očetu le šibkega nasprotnika.

»Ne bom se prepiral s teboj o gospodarskih stvareh,« je razjarijeno odvrnil gospod Dobrodel. »Za to si namreč še premlad. Le to rečem: dokler bo podjetnik kaj imel, bo imelo tudi delavstvo. Ko pa bo udarjen podjetnik, bo padlo tudi delavstvo. O tem sem prepričan in ne pozabim ob nobeni priliki povedati tega tudi našemu delavstvu. Delavstvo naj se zaveda svojih dolžnosti do delodajalca, ker s tem še najbolj koristi sebi samemu. Delavčeva dolžnost je držati s tistim, čigar kruh je. Zabavljati ali pa celo rovariti proti svojemu gospodarju je najmanj nezačajno, če ne celo podlo.«

Fred se je nasmehnil. »To je pravcata ženska logika. Če že, ješ naš kruh, boš tudi toliko pošten, da boš tudi volil naš. To je vaš argument. Vaš kruh! Čigav kruh? Delavec, ki dela osem ur na dan in dobi za svojo storitev res le za suh kruh in vodo, torej ta delavec je kruh tistega, ki nič ne dela, ampak le vleče bogate dobičke! Če to ni smešno. — Povej mi, oče, koliko ljudi pa ste zaposlili na primer pri Hydri ali pri Commercial banki, zato da bi jim dali kruh?«

»Ali jim ga mar ne dajemo?«

»Kajpada! Saj drugače ne bi mogli delati in bi pomrli. Najeli pa ste jih kljub temu le zato, da bi jih izželi. Ko se pa ne dajo več izžemati, jih kratko pomečete na cesto.«
 »Meriš na slučaj pri Hydri. To je zakrivilo delavstvo samo, to se pravi tisti izmed njih, ki so iznašali v časopisju vesti o razmerah v tovarni. Pametni delavci sami obsojajo njihovo početje kot škodljivo za delavstvo.«

»Početje, ki je škodljivo za delavstvo.« Tako si tudi takrat govoril delavstvu na dvorišču tovarne. Kakor, da je bilo izprtje tridesetih delavcev maščevanje neke božanske sile, ne pa vaše. Te dni sem videl v kinu nek zvočni žurnal. Prikazano je bilo tudi, kako so neke uporni delavci zavzeli državno oblast. »Po štirih dneh so bili ti uporniki le še mrtva trupla«, je povedal film in pokazal vrsto obešenjakov. Kakor da je bila to njihova usoda, kazni božja ali kaj, ne pa delo človeške protisile. Tudi o svetovni vojni so rekli, da je kazni božja za grehe.

»Kakšno zvezo ima to z našimi podjetji. Ne moreš jim kaj očitati. Naša podjetja so bila prva pri nas, ki so uvedla boljše delovne razmere, boljše mezde, večjo kulantnost v vsakem pogledu. Takorekoč novo poslovno moralo.«

»Aha! Novo poslovno moralo. Dober izraz! Do skrajnosti izvedena racionalizacija dela, zastojno delo izven delovnega časa, nadziranje političnega udejstvovanja uslužbencev izven službe in tako naprej. To je tvoja nova poslovna morala.«

Tako nekako je potekala tega dne običajna »narodno gospodarska lekcija« med Dobrodelom in njegovim sinom. Razlika od dosežanih je bila v tem, da je bila danes bolj ostra, skoraj podobna prepiru. Fred je bil danes posebno osast. Sleherno očetovo misel je postavil na glavo ali jo pa prišpilil do nesmisla.

Gospa Dobrodelova je odvedla svakinjo in Matica, videč da se plete med možem in sinom resen prepir, iz jedilnice, češ da jima hoče razkazati vse stanovanje. Kdo bi poslušal to prazno pričkanje, je rekla, ko je drugih, pametnejših opravil dosti.

Ko sta bila sama, je gospod Dobrodel spremenil obraz in način govora in ostro ukoril sina, ker povzroča prepir vpricho tete Ane. Kaj si bo neki mislila o njih! Da se ne razumejo med seboj, da je sin čez očeta in bogve kaj še. Ko je vse skupaj prav za prav neumnost. Ali je to prav, da sin smeši očeta vpricho tujih ljudi. »Vse hočeš vedeti bolje od mene,« je dejal, »moder si kot kača, le tega ne veš, kaj velewa četrta božja zapoved.«

»Meni se pa tudi nekaj čudno zdi,« je dejal sin, »namreč to, da se tolikanj razvneša radi teh 'neumnosti', kakor praviš. Menda ti nisem vzbudil vesti. Ves čas govorim prav za prav o sistemu, zabavljam čez razmere, ti pa braniš — sebe. Kaj naj to pomeni?«

Gospod Dobrodel je vstal iz udobnega naslonjača, zamahnil z roko in se napotil proti vratom.

Zunaj, v predsobi je obstal. Vrata na stopnišče so bila odprta in pred njimi je stal neznan človek. Najbrže je še vedno tisti, ki je poprej prošil za obleko. Kaj mečkajo naši ljudje, je mislil nejevoljno gospod Dobrodel, kaj le mečkajo, da ga ne odpravijo? Hotel je stopiti v spalnico, da bi ozmerjal Mico, to babnico počasno.

Človek v vratih pa se je prestopil, zakašljaj in izpregovoril:

»Gospod! — Gospod ravnatelj!«

»Kaj je?« je čemerno vprašal Dobrodel. Mora ga poznati, da ga kliče za ravnatelja. Pogledal je človeka bolj natančno. Seveda! Saj to je delavec pri Hydri. Se pravi, bivši delavec. Eden od tistih, ki so bili takrat pred meseci odpušteni. Moral bi se malo pomuditi z njim. Spregovoriti nekaj besed.

»Prav za prav nimam časa, človek božji,« je mencal. »Sicer pa, ali vam niso še ničesar dali? Saj je menda naročila gospa, naj vam dajo jesti —«

Tudi človek na pragu je bil zmeden. Pripravil si je bil besed, a sedaj, kakor da mu je jezik obnemel. Tega človeka, ravnatelja Dobrodel, je v mnogih urah obupa že tisočkrat prekel v dno pekla. Takrat je zmerom mislil, da bi ga zadavil, ako bi ga dobil na samem v svoje roke. Zakaj on je kriv njegove nesreče. Sedaj stoji resnično pred njim, a on kakor da ne more zbrati skupaj niti mrvice svoje jeze.

»Gospod ravnatelj... jaz... prišel sem... bil sem vaš delavec...«

»Da, dal Se vas spominjam. Pri Hydri, kaj ne? Kako živite?«

Ravnateljeve prijazne besede so vline delavcu poguma.

»Pasje življenje, gospod ravnatelj, pasje. Nisem vaju beračiti. Rad bi delal. Imam družino. Ženo in tri otroke. Prosim vas —«

»Seveda, seveda niste vajeni. Kajpada, da niste vajeni. Niste edini, ki niste vajeni. A kaj se hoče! Brezposelnost. Kriza. Vse nas je udarila, bodi Bogu potoženo. Tudi meni je včasih hudo. Zelo hudo. Toda kristjani smo in ne smemo obupati. Kadar mi je prav hudo, se vselej ozrem h Gospodu Odrešeniku na križu in pomislim: tudi On je trpel. In takoj mi postane laže pri srcu. Bog ne da človeku nikoli tolikšnega bremena, da ga

ne bi mogel prenesti. Samo zaupati je treba v Boga. Tako je, da! — Nu, glejte, dam vam, kolikor morem. Nate in pojdite v imenu božjem. Dva kovača. Za otroke, veste, samo za otroke. Otroci so reveži. Mi odrasli imamo grehe, otroci so pa nedolžni. Za otroke torej, ne za pijačo! Pa zbogom, no!»

To je bila neznanska prijaznost, ki je delavec ni bil vajen. Zato je mislil, da lahko še prosi.

»Hvala, gospod ravnatelj! Še nekaj vas bi prosil, če je prav, da si drznem. Namreč, da bi me sprejeli spet v službo. Vi to lahko storite. Zaradi otrok, gospod ravnatelj. Lačni so. Kaj naj storim z njimi? Ali naj jih podavim?«

»Ne govorite vendar tako... tako neotesano, prostaško. To je grozno! Podaviti! Kakšna beseda je to? Čemu ste jih pa imeli, da bi jih sedaj davili. — V službo vas ne morem sprejeti sam. In tudi odpustil vas nisem jaz, kakor morda mislite. To je stvar upravnega odbora, ne pa moja. Sicer pa, kaj morem jaz zato in kaj more upravni odbor zato, če ni naročil. Dajte si vendar dopovedati: naročil ni. Saj niste otrok. Treba bi se bilo pač zasukati za kakšnim drugim delom. Beračenje je grdo za mladega in zdravega človeka.«

Delavca je zgrabilo. Čemu ste imeli otroke. — Treba bi se bilo zasukati za delom. — Beračenje je grdo — Sama nezaslišano krivična očitanja! In kdo mu to očita? Ta zavaljeni človek tukaj, ki se redi od delavskih žuljev. Taisti človek, ki je njega vrgel z družino vred na cesto! Ta pijavka!

»Ne, gospod ravnatelj!« je dejal odločno in podstavil nogo vratom, ki jih je hotel gospod Dobrodel zapreti. »Ne grem od tu. S tem se ne dam odpraviti. Po krivici ste me vrgli iz službe. Napravili ste iz mene berača. Jaz hočem delati, ne beračiti. Dajte mi nazaj delo! Dajte mi pravico!«

Zmečkal je oba bankovca in jih je vrgel Dobrodelu pred noge. Ves se je tresel in glas mu je zvenel kakor v joku.

Gospodu Dobrodelu je bilo tega že dovolj in preveč. Že prej mu je prišlo na um, da se že predolgo ukvarja s tem človekom. Iz vlijudnosti in dobrote se z njim zgovarja, daš mu dva kovača, a on, namesto, da bi odšel, zahteva še več. Nekakšno pravico terja in postaja nasilen. To je nesramnost! Pravico! Kakšno pravico, za voljo Kristusovo? Ali uživa on kakšno pravico? Sploh, to je škandal!

»Zdaj imam pa res dosti!« je kliknil. »Marš! Vam bom že dal pravico! Ste slišali! Ali ne greste zlepa ven? Ven, pravim! Ali naj telefoniram na policijo?«

V delavcu je vrelo in kipelo. Udaril bi s to pestjo, da bi se zrušila pijavka, da bi se ulila kri in bi oškropila vse te gladke parkete, poslikane stene gori do stropa, vsa preproga, zavese, dragoceno pohištvo, marmor in steklo. Tako mu je bilo. A ko je šlišal o policiji, mu je gnev kakor splahnel. To bi bil zločin. Zanj bi ga obsodili na dolgotrajen zapor ali pa celo na smrt. Kaj bi bilo potem z ženo in otroci? Berači bi bili vsi, obsojeni na cesto, sebi in drugim v nadlego. Ne, takega pustolovstva si ne more in ne sme dovoliti, odkar je oženjen in ima otroke. Bolje bo, da se uda in gre.

Pogledal je z očmi, ki so izražale neizmerno sovraštvo in gnus. Potisnil je kapo na oči, vtaknil obe roki v hlačne žepe in se počasi obrnil proti stopnicam. Sunkoma pa je okrenil glavo in pljunil na prag. Njegova duševna onemoglost ni našla drugečnega izraza.

»Nesramnost!« je besnel gospod Dobrodel. »To je že višek perfidnosti! Ali si ga videl?« je zaklical Fredu, ki je bil zdajci prišel iz jedilnice. Za njim se je izmuznil tudi Maricov Čuvaj. Zalajal je in skočil za delavcem na stopnišče.

»Daj ga!« ga je ščuval gospod Dobrodel. »Raztrgaj ga, da bo pomnil! Primi ga, hudiča!«

Zunaj na stopnicah je grozotno odjeknilo lajanje, pomešano s krikom napadenega človeka.

Fred je odrinil očeta, stekel na stopnice in pograbil psa za ovratnico. Tiho ga je odvedel v stanovanje in zaprl vrata.

Iz sobe sta prihiteli gospa Dobrodelova in Siromakovka. Iz kuhinje je privihrala kuharica vsa preplašena in bona iz spalnice, z nekimi cunjami v roki. Še Hugo je zaspano pokukal izza vrat.

»Kaj pa je?«

»Ježesmarija!«

Fred je ošinil očeta s pogledom, ki je razodeval vse prej nego sinovsko ljubezen. Vse rdeč je bil v obraz in oči so mu čudno gorele.

»Oče, ti nisi človek!« je bruhal iz sebe.

»Tiho, smrkavec!«

»Nisi človek!« je Fred še enkrat ponovil, dasi ga je mati ostro pogledala in mu zapretila. »Psa naščuješ na človeka! Na ubogega, izstradanega, neoboroženega človeka! Sram te bodi! Kaj ti je storil človek? Nič! Ves čas si se mu posmehoval. Za norca si ga imel in si ga poniževal. Zmerjal si ga. Vse sem slišal. Potem si še psa naščuval nanj. Ali si si mogel izmisliti še večjo ogabnost? Psa na človeka! Ne, ti nisi človek, oče! Zver si!«

»Fred! Otrok!« je kričala nanj gospa Dobrodelova. »Takoj v svojo sobo; zapovedujem ti! — Bog v nebesih, zakaj si mi dal takega otroka? In tebi, Tone, naj tudi praznase usmiljeni Bog!«

In je zajokala na prsih svakinje Siromakove. Ta je rekla bratu:

»Vsega je mnogo v tvoji hiši, Tone, a božjega nič. Zato tudi žegna božjega ne bo! To ti rečem!«

Dobrodel je ves iz sebe gledal zdaj tega, zdaj onega. »Kaj? Ali ste se vsi zarotili zoper mene? Ali nisem več gospodar v svoji hiši? Ali nimam nič več besede v družini? Ali naj zlezem v kot? — Ne, dragi moji, tako ne bo šlo. Vidim, da sem še predober. Razpasla se je svojeglavnost pri nas. Potuha prokleta je izpodkopala mojo veljavnost! Videli boste, ali znam biti gospodar v hiši! Tiho Fred! Niti besede več!«

»Ne, oče, ne bom tiho! Dokler se bodo dogajale take stvari v hiši, ne morem biti tiho.« Pokazal je skozi steklena verandna vrata na cesto. »Glejte, tam na cesti briše uboga žena možu krvavo nogo in joka. Okoli pa otroci. Tudi oni jokajo. Ali more naša dobrodelnost in vsa druga navlaka zadostiti za solze teh otrok...«

Gospod Dobrodel ni utegnil pogledati. Bolestno je nakremžil obraz in se z roko zgrabil za levo stran prsi. Potem je klecnil. Od razburjenja mu je postalo slabo.

(Konec prihodnjic.)

Od tu in tam

DROBCI IZ MARIBORSKEGA PISMA.

(Piše dijak.)

Tu smo že začeli živeti, v pravem pomenu. Takoj v začetku šolskega leta so bili vsi »krščanski marksisti« vrženi iz kongregacij. Pri »katoličanih«, ki so dajali takim hrano, je bilo naslednji dan slovo. Če si marksist, ne smeš biti v kongregaciji; če nisi v kongregaciji, nisi »neoporečen« (to besedo so oni pogruntali) in če nisi »neoporečen«, moraš pač s trebuhom za kruhom. Ponekje so si najno napravili. Ker niso marali »opo-

rečnih« dijakov kar tako odsloviti, so jim jedi presolili, tako pošteno, da so dijaki sami nehali hoditi.

Pred približno 14 dnevi je skočil v Dravo šestošolec Oto Abel. Bil je žrtev sedanje vzgoje. Bil je dolgo časa član kongregacije. Kriv je njegove smrti menda neki profesor, ki je dosegel njegovo izključitev, in krivo je — kakor je sam pisal — nerazumevanje starih. Obupal je pri iskanju Boga...

Maribor, 14. oktobra 1933.

C. Z.

KMETSKI FANT' IZ D. NAM PIŠE:
Slučajno sem dobil zadnjo številko vaše lista v roke in moram vam povedati, da mi je zelo všeč, čeprav je bolj za delavske fante pisan. Zelo rad berem. Dobivam »Kres« in druge časopise. Marsikateri pa mi ni prav nič všeč. Najbrže jih pišejo sami stari gospodje. »Mladi plamen« je pa res mladinski list in je za naše čase pisan. Pošljite mi vse že izšle številke. Samo škoda se mi zdi, da ni »Mladi plamen« tudi kmetski mladinski list. Pri nas...

Odgovor: »Mladi plamen« je glasilo vse delovne mladine, delavske in kmetske. Če je bil »Mladi plamen« do sedaj le delavski list, je bilo to radi tega, ker je zrasel iz delavskih vrst. Postaja pa čim dalje bolj kmečko delavski mladinski list. Vabimo te k sodelovanju. Piši, kako je pri vas, poročaj! Širi »Mladi plamen« med svojimi tovariši!

K. F. IZ G. R. PRI L. NAM PIŠE
med drugim:

Danes sem ponovno poslal na upravo »Ml. pl.« naročnino za »Ml. pl.« 14 Din. Ob tej priliki vzamem kot tvoj mladi

prijatelj v roke papir in ti napišem pismo, kakor sem že dalj časa nameraval.

Veš, dragi mi urednik, zelo, zelo sem vesel tega lista, ki ga imam ravno pred seboj. Pa me boš gotovo vprašal zakaj? Zato, ker je tako prilagoden vsakomur, bodisi kmečki ali delavski rudarski mladini, kakor tudi drugi. To je eno. Drugič pa zato, ker je borben, obenem pa kažipot vsej delavski mladini. Tretjič pa zato, ker je strokovno izobraževalen.

Nameravate izvesti trimesečno tiskovno akcijo, kar pozdravljam. Toda treba bo mnogo truda. Zelo so potrebni povsod krajevni zaupniki, oz. poverjeniki.

Odgovor: Vidiš ga, strica! Pa nas le ni pozabil! Veseli me, da se pridno udeležuješ v strokovni organizaciji. To-liko jih je, ki svoje zmožnosti porabijo samo zase, za boljšo bodočnost svojih tovarišev pa jim ni mar, ker so sami sebi bogovi. Ne smemo pa pozabiti, da malo vemo in znamo. Študirati moramo, čitati čim več, pisati in sestavljati dopise, zasledovati gospodarsko življenje, vežbati se v govoru. Pričakujem torej tesnejših stikov s teboj: razgovorov, poročil. Pišem ti še osebno.

Razno

NEMSKI SOCIALNI DEMOKRATI so šli — razen voditeljev — v levo. Socialni demokraciji na splošno povsod bije zadnja ura. Socialna demokracija s socializmom nima nič skupnega.

»TRBOVELJSKI SLAVČKI.«

»Trboveljski slavčki«, znani posebno po svoji turneji po Čehoslovaški, obstoje skoraj v celoti iz uradniških otrok. Bleda in slabo hranjena rudarska deca pač ne naredi na odru dobrega vtisa. In tudi obleke nima.

»TRBOVELJSKI ZVON.«

To je pevski zbor trboveljske boljše družbe. Niti enega rudarja! Na dobrodelnem koncertu v Unionu so elegantne toalete pevk gotovo vzbujale jezo in zavist ljubljanskih poslušalk (gledalk).

CHARLIE CHAPLIN PIŠE HITLERJU
PISMO.

Dragi Hitler!

To, da ste posneli moje brčice, vam odpušcam. Da se rad pokažete na filmskem platnu kakor jaz, to razumem. Da ste postali bolj slaven od mene, proti

temu nič ne morem. Toda da se ves svet bolj smeje vam nego meni — tega pa ne morem preboleti. (»Kronika«.)

DO 20. SEPTEMBRA so posejali v Rusiji z ozimino površino 22,412.000 hektarjev. To je za 1,433.000 hektarjev več nego lanskega leta ob istem času.

SSSR — JAPONSKA.

Japonska hoče zavojevati Azijo. Na Azijski celini ima že Korejo, Mandžurijo, Kiančan, polno koncesij na Kitajskem (deli večjih kitajskih mest, ki so pod inozemskim vodstvom), ki so primerno utrjena, kapital, radiooddajne postaje in posamezne kitajske vlade (ki jih je 13 na Kitajskem), ki jih Japonska plačuje. Preko Mandžurije pa vodi železnica iz Čite v Vladivostok, ki je pa last SSSR. Ta železnica ima poleg 2300 km proge tudi telegrafске linije, vodovode, zemljo, posestva, skladišča — ogromna vrednost. To železnico hočejo Japonci (pod firmo Mandžukoo) na cenen način dobiti v roke. SSSR hoče železnico prodati, toda le za 200 milijonov japonskih jenov, ki bi jih Japonska plačala v blagu. Japonci pa dajo le 50 mi-

lijonov jenov, torej ceno, za katero vedo, da je nihče ne more sprejeti. Medtem pa so Japonci zaprli več uradnikov na mandžurski železnici in Rusi so objavili dokumente, ki povedo, kakšne načrte so naredili Japonci, da bi železnico kar »zastonj« kupili. Mandžurska železnica dá 20 milijonov rubljev letnega čistega dobička. Sedaj se kuha vojna. Dokler Japonci nimajo mandžurske železnice v rokah, posest Mandžurije ni popolna. Kdor pa ima Mandžurijo, odloča o bodočnosti Kitajske. Ker imajo na Kitajskem interes tudi Združene ameriške države, ni čuda, da se Rooseveltu tako mudi s priznanjem SSSR in s trgovskimi (pa tudi vojnimi) dogovori. Na drugi strani se pa Japonska trudi, da pridobi zase Kitajsko vladov v Nankingu. Čangkajšek vodi Japoncem prijazno politiko (pred pol leta je bil poražen od »rdečih«). Komandant armade SSSR je Blücher, povolški Nemec. Fronta poteka od Kalgana (zahodno od Pekinga, na Hajlar, na Albisin, na Blagovješčensk, Habarovsk in Vladivostok). Sovjeti imajo slabo mornarico, toda močno aviacijo in izvežbano in prvovrstno opremljeno vojsko. Ni videti, da bi se spor poravnal diplomatskim putem.

U. S. A. JANICARJI.

Kapitalizem razkrajja družine. Stotisoče ljudi meče na cesto. Armada brezdelne mladine v Združenih Državah Amerike se strahotno večja. Američani ji pravijo »U. S. A. bezprizorny«. Vlada je sklenila zajeziti propadanje nedoletnih. Kongres je sprejel zakon o vojaški vzgoji vseh na cesti zasačenih potepuhov. Vojno ministrstvo je dobilo 20 milijonov dolarjev in gradi taborišča za 80.000 fantov v starosti od 15 do 20 let. Omenjeni zakon govori o »načelu osebne prostosti«, a vzgoja v taboriščih ne bo mogla biti drugačna kot prisilna. Red v taboriščih bo vojaški. Iz taborišča sme iti »bezprikorny« le, če dobi službo. Kedaj bo to. — Zgradili bodo še več takih taborišč. Ameriški zgled bo posnemala baje tudi Evropa. Koncentracijski tabori spadajo v korporativno urejeno družbo...

NEMČIJA JE IZSTOPILA IZ ZVEZE NARODOV. Zveza narodov je na tem, da umre. Nemčija se oborožuje. Ker se Nemčija, se sosedi tudi tako; Francija, Belgija, Luksenburška, Poljska, Čehoslovaška in celo Švica. Nemško meščanstvo se bo zopet zabavalo pri paradah svoje strumne junaške in zmagovalne vojske.

ŠTEVILO MILIJONARJEV V FRANCIJI znaša po uradnih podatkih 496. Pred 10. leti jih je bilo 605, kar pomeni, da jih je čedalje manj. Kapital se centralizira.

JAPONSKA INDUSTRIJA PRODIRA.

Nekaj časa je že, ko se čuti, da prodira japonska industrija tudi v Evropo in sicer preko Holandske. Tako n. pr. prodajajo tam električne žarnice japonskega izvora po 90 para, dočim so domače po 9 Din. V Holandski industriji prodajajo japonski izvozniki bicikle po 225 Din. Ta način dumpinga uporabljajo Japonci tudi pri drugih industrijskih proizvodih.

TOLMAČ TUJIH IZRAZOV V TEJ ŠTEVILKI.

- Avtarkična tendenca — težnja po gospodarski osamosvojitvi države.
- Bilten (buletin) — list(-ič).
- Citta di Vaticano — ime papeževe države.
- Dinamit — razstrelivo, ki nastane z delovanjem soliterne kisline na glicerin.
- Dokumentaričen — podprt z dokazi.
- Dieceza — škofija.
- Favorizirati — naklonjen biti.
- Inferiornost — manjvrednost.
- Imperializem — stremenje po zavladanju nad drugimi deželami in narodi. Imperij — država.
- Kanonsko pravo — cerkveno pravo.
- Kazuist — oni, ki raziskuje in rešuje posamezne sporne slučaje.
- Kurijski — papeževa zbornica.
- Kvestor — načelnik pokrajine; slično kot pri nas ban.
- Pacifist — kdor je proti vojnem, za mir.
- Provokacija — izzivanje, draženje.
- Precedenca — nekaj, kar se je nekoč prej zgodilo in daje samo radi tega (da se je že nekoč zgodilo, ne glede na to, ali je dobro ali zlo) opravičenje za ponavljanje.
- Perfidnost — nesramnost.
- Sankcionirati — slovesno potrditi, odobriti.
- Sveta kongregacija koncilov — posebne vrste zborovanje kardinalov.
- Suverenost — neodvisnost.
- Slovenofob — sovražnik Slovencev.
- Teza, antiteza, sinteza — posamezne stopnje v razvoju. Primer je itak dan na dotičnem mestu članka.
- Vazal — podložnik.
- Vizitator — preglednik, ki ga pošlje papež, da pregleda in uredi cerkvene razmere v škofiji.